

ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

E-ISSN: 2458-7559

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.1088>

ULUM, Hakan ve Serdarhan Musa TAŞKAYA (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerin Konuşma Becerilerini Geliştirmek İçin Kullandıkları Etkinlikler. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 92-101.

CİLT 3, SAYI 2, KIŞ 2017, s. 92-101

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENCİLERİN KONUŞMA BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEK İÇİN KULLANDIKLARI ETKİNLİKLER¹

Hakan ULUM²

Serdarhan Musa TAŞKAYA³

Özet

Toplumsal hayatta çok önemli bir rolü olan iletişimin temel becerilerinden birisi, konuşmadır. Konuşma becerisi gelişirken ilkökul çağının önemi göz ardı edilmemelidir. Bu dönemde sınıf öğretmeni önemli bir rol oynar. Konuşma eğitimi vermeden önce, sınıf öğretmenlerinin farkında olması gereken önemli konular vardır. Bunların başında konuşma yetersizlikleri, iyi bir konuşmanın nitelikleri, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri gelir. Bu unsurlar, konuşma eğitimi ile doğrudan ilgilidir. Sınıf öğretmeni bu unsurlara hâkim olduktan sonra nitelikli bir konuşma eğitimi verebilir. Konuşma eğitiminin etkin bir şekilde yapılabilmesi, öğretmenin sınıfta kullandığı yöntem ve etkinliklerle yakından ilişkilidir. Kullanılan her yöntem, öğrencinin konuşma becerisini ayrı bir yoldan geliştirecektir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları da göz önüne alındığında, kullanılacak yöntem ve etkinliklerin çeşitliliği, daha çok öğrenciye ulaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada ilkökullarda sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde, kullandıkları konuşma becerisini geliştirmeye yönelik yöntemleri ve etkinliklerin neler olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu araştırma, 2014-2015 öğretim yılında Mersin ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile yürütülmüştür. Araştırmaya 40 sınıf öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların gönüllü olmasına özen gösterilmiş ve maksimum çeşitlilik gözetilmiştir. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu soru formu ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerde görülen konuşma bozuklukları olarak harfleri ve kelimeleri yanlış telaffuz etme yerel ağızla konuşma ve kelime dağarcığının zayıf olması en sık dile getirilen görüşlerdir; konuşma bozukluklarını gidermek için düzeltme ve tekrar en başta gelen uygulamalardır; sınıf öğretmenlerinin en çok günlük olaylarla ilgili konuşma yaptıklarını ifade etmişlerdir; konuşma öğretiminde sınıf öğretmenlerini kullandıkları yöntem ve etkinliklerin tercih nedenleri olarak kendini daha iyi ifade etmelerini sağlama, en başta gelen özellik olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ana dili öğretimi, konuşma öğretimi, sınıf öğretmeni, öğretim yöntemleri, konuşma etkinlikleri

¹ Bu makale 21-23 Mayıs 2015 tarihinde Bartın'da düzenlenen 14. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi, hakanulum@gmail.com

³ Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, serdarhan@mersin.edu.tr

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 21.11.2017

Accepted/Kabul: 07.12.2017

THE ACTIVITIES USED BY CLASS TEACHERS TO IMPROVE STUDENTS' SPEAKING SKILLS

Abstract

One of the main skills of communication, which has got a very significant role in social life, is speech. The importance of primary school age should not be underestimated when the speech skill develops. The primary school teacher has got a vital role at this process. Before giving speaking education, there are important subjects that class teachers should be aware. The basic subjects are speech disorder, the qualities of a good speaker and students' readiness level. These subjects are directly related to speaking education. When the class teachers have these qualities, they can give high quality speaking education. Giving an effective speaking education is in a relation with the teacher's methods and techniques. Every method develops students' speaking skill in different ways. When the students' individual differences are taken into consideration, diversity of the methods provides to attain more students. This research was carried out by the class teachers in Mersin, 2014-2015 educational year. Forty class teachers participate in this research. That was taken pain over choosing volunteer participants and providing maximum variety. In this research datum were gained by the form of open-ended questions. Descriptive analysis was used for the analysis of the datum. These conclusions were attained by the research: What commonly mentioned as speech disorder of the students are mispronouncing of the words and letters, speaking with accent and having lack of vocabulary; in order to improve speech disorder correction and repetition are the common methods; it's expressed that class teachers are usually making speech about current events; the common reason of choosing the methods of the teachers for speaking education is expressing themselves better.

Key words: *Mother language teaching, speaking education, primary school teacher, teaching method, speaking activities*

GİRİŞ

Konuşma, dil becerileri içinde en sık kullanılanlardan biridir. Konuşma, karşımızdaki kişiye söylemek istediklerimizin seslendirilmiş şeklidir. Konuşma sayesinde insan, diğer insanlarla anlaşır, meramını anlatır. Konuşma ile insanlar kendilerini başkalarına ifade eder ve onları anlar. Konuşma ile hisler ve fikirler sözlere dönüşür ve akıldaki düşünce örüntüsü herkes tarafından anlaşılır hale gelir (Güneş, 2014). Sesli düşünce olarak da adlandırılan konuşma ile insanlar, zihninde tasarladıklarını çevresine doğrudan sesler aracılığı ile aktarırlar. Konuşmanın etkinliğinin artması için ise jest, mimik, tonlama, vurgulama gibi unsurlardan yararlanırlar (Pilav ve Ünal, 2012). Konuşmak için gereken fiziki olgunlaşmayı sürdüren birey, yaşantıları yolu ile konuşmasını zaman ilerledikçe şekillendirir. Olgunlaşma ve yaşantıların olumlu yöndeki seyrinde yaşanan aksaklıklar, konuşma becerisinde de bazı yetersizliklere neden olabilir.

Öğrencilerde en sık karşılaşılan konuşma yetersizliklerinin bazıları şunlardır: bağırarak konuşma, seslendirme eksikliği, anlam bütünlüğünün kurulamaması, abartılı jest mimik, yerel ağız kullanımı, atlama, hızlı ve yavaş konuşma, konuşma kurallarına uymama, ekleme, argo kullanma, anlatım yetersizliği. Bu yetersizlikler konuşmayı olumsuz yönde etiler. "İnsanın başarısını, iş, eğitim ve özel hayatında büyük ölçüde etkileyen, yönlendiren faaliyet, bireyler ve birey-toplum arasında cereyan eden sözlü iletişim olarak adlandırabileceğimiz konuşmadır. İletişim ne kadar etkili, düzenli ve açık olursa aynı oranda başarı sağlanır" (Kurudayıoğlu, 2003: 288). Ancak: "Çocukluk döneminde sık olarak görülen dil ve konuşma bozuklukları, çocuğun, okuma, yazma, öğrenme, davranış gibi çeşitli alanlarda zorluklar yaşamasına neden olabildiği gibi sosyal ve duygusal gelişimini de olumsuz yönde etkileyebilir" (Zan, 2005: 84).

Sosyoekonomik düzeyi yüksek, iyi eğitim almış, bilinçli ebeveynler, olgunlaşma evrelerine paralel olarak çocuklarına verecekleri destekle konuşma becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilirler. Çocuklar, ailenin rol modellik yapmasıyla ve konuşma için uygun ortam oluşturulması ile kendilerini daha net ifade edebilirler. Uygun yaşta okul öncesi eğitim alan, çocuk tiyatroları izleyen, akranları ile sık sosyal etkinliklere katılan, konuşmalarına fırsat verilen çocukların, bu imkânlardan yararlanamayan çocuklara göre daha başarılı birer konuşmacı olacaklarını kestirmek güç değildir. Velilerinden yeterince destek alamayan öğrencilere okul ortamında konuşmaya yeterince fırsat verilirse bu konudaki eksiklikleri daha kolay giderilebilirler. Bu konuda öğretmenler sınıftan geri kalan öğrencilere yardımcı ve rehber olmalıdır. “Öğretmen sınıfın susturucusu değil, konuşmaları faydalı yöne sevk edicisi, koruyucusu, zeki ve tatlı soruları ile geliştircisi olmalıdır” (Sarıkaya, 1968: 35).

Her insanın konuşma yeteneği doğumuyla beraber gelir. Fakat etkili konuşma okullarda alınan eğitim ile oluşur. Okullarda verilen konuşma eğitimi hislerin, isteklerin, zihinsel tasarıların kurallı, amacına uygun, kaliteli olmasını amaçlar (Özbay, 2005). Bu nedenle bu alanda yeterli öğretmenlere ihtiyaç vardır.

Şüphesiz ki öğrencilerin konuşma becerisi; uygun bir eğitim ortamında, iyi eğitimcilerin kontrolünde ve sağlam öğretim programları ışığında istenilen kalitede olur. Türkçe Öğretim Programı konuşma becerisi kazandırmada yol gösterici niteliktedir. Programda, konuşma becerisi gelişmiş öğrencilerin, sosyal hayatta kendisini doğru ifade edip, iyi iletişim kurabilen bireyler olacağının önemi vurgulanmıştır (Öztürk Karakoç ve Altuntaş, 2012). Olgunlaşma ve yaşantılar yoluyla şekillenmeye başlayan konuşma, eğitim ortamında son şeklini almaya başlar.

Eğitim veren kurumlar tüm derslerde birçok şekilde konuşma becerisini geliştirme çalışmaları yapmalıdır. Ancak hedeflenen niteliği karşılayacak konuşma için iyi örnekler şarttır. Bilinmelidir ki konuşma başlangıçta taklit ederek öğrenilir. Bu bakımdan öğretmenlerin sınıflarda ki konuşmaları ve kullanacağı etkinliklerin önemi çoktur (Taşkaya, 2014). Eğitim ortamında konuşmanın kalitesini belirleyecek en büyük etken şüphesiz ki öğretmendir. Olgunlaşma ve yaşantı unsuru sürerken, okul çağına gelen çocukları Türkçe öğretimi aşamasında öğretmen sınıfta kullanacağı yerinde tekniklerle, kaliteli ve amacında konuşmaya bir adım daha yaklaştırır. Sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde kullanacakları yöntem ve etkinlikler ne kadar çeşitli olursa, öğrencilerin konuşma sorunlarının giderilmesi kolaylaşacaktır. Bu yüzden öğretmen eğitimi sırasında bu konuya gereken önem verilmelidir. Unutulmamalıdır ki öğretmen adaylarında birçok konuşma yetersizliğinin ya da bozukluğunun olması onları model alacak öğrenciler için güzel olmayan örnekler yapacaktır (Akkaya, 2012). Konuşma becerisinin geliştirilmesinde kullanılacak öğretim yöntem, etkinlik ve oyunlarından bazıları şunlardır: Görüşme, sempozyum, konferans, açık oturum, panel, forum, münazara, nutuk, kelime havuzu, hikâye anlatma, hikaye tamamlama, konuşanı bul, drama, rol oynama, pantomim, sessiz sinema, konuşma çarkı, konuşma bileti, sondaki ile başla, konuşuran şapka, lebdeğmez. Sınıf içi konuşma etkinlikleri konuşma eğitiminin bilişsel ve fiziksel boyutlarını geliştirir. Bu etkinlikleri gerçekleştirirken öğretmen sınıfın hazırbulunuşluk düzeyini göz önüne almalı ve ona göre davranmalıdır. Konuşma eğitimi etkinlikleri çocuğu oyun havasına sokarak, öğrenmeyi sağlamalı ve öğrenilenleri davranışa dönüştürmelidir (Kurudayıoğlu, 2014).

Konuşma eğitiminin etkin bir şekilde yapılabilmesi, öğretmenin sınıfta kullandığı yöntemlerle yakından ilgilidir. Kullanılan her yöntem, öğrencinin konuşma becerisini farklı bir yoldan geliştirecektir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları da göz önüne alındığında, kullanılacak yöntem ve etkinliklerin çeşitliliği, sınıfta daha çok öğrenciye ulaşılmasını sağlayacaktır. Konuşmada sınıf öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve etkinlikler öğrencilerin konuşma becerilerini doğrudan etkileyebilir. Çünkü sınıf öğretmenleri, öğrencilerine sadece Türkçe dersinde değil her derste konuşma eğitimi verebilmektedirler. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin konuşma

becerilerini geliştirmek için derslerde kullandıkları yöntem ve etkinliklerin ortaya çıkarılması ve bu konuda sorun varsa giderilme yollarının ortaya koyulması açısından önemlidir.

Amaç

Bu çalışmada ilkokullarda sınıf öğretmenlerinin, konuşma becerisini geliştirmeye yönelik sınıflarında kullandıkları yöntem ve etkinliklerin neler olduğunun ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu ana probleme cevap aranmıştır: "Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmeye yönelik kullandıkları etkinlikler nelerdir?"

Araştırmanın alt problemleri şöyle belirlenmiştir:

1. Sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde kullandıkları yöntem ve etkinlikler nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde kullandıkları yöntem ve etkinlikleri tercih nedenleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerde görülen konuşma bozuklukları nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin konuşma bozukluklarını gidermek için yaptıkları uygulamalar nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ekiz (2003) nitel araştırmayı katılımcıların sahip oldukları deneyimlerinden yararlanılarak bir anlama ulaşılan araştırma türü olarak tanımlamaktadır. Araştırma, tarama türünde desenlenmiş bir nitel araştırmadır. Christensen, Jhonson ve Turner (2015: 396) tarama türü araştırmaların: "Araştırmacının; bireylerin tutumlarını, belirtilen faaliyetlerini, düşüncelerini ve inançlarını ölçmek istemesi durumunda" kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırma, 2014-2015 öğretim yılında Mersin ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile yürütülmüştür. Araştırmaya 40 sınıf öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların gönüllü olmasına özen gösterilmiş ve maksimum çeşitlilik gözetilmiştir. Katılımcıların 13'ü 1-10 yıllık, 13'ü 11-20 yıllık ve 14'ü 20 ve üstü kıdeme sahip; 24'ü sınıf öğretmenliği bölümünden, 16'sı diğer bölümlerden mezun; 23'ü kadın, 17'si erkek; 9'u köy, 22'si ilçe ve 9'u il merkezinde görevli; 10'u 1. sınıf, 12'si 2. sınıf, 12'si 3. sınıf ve 6'sı 4. sınıfı okutmaktadır.

Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu soru formu ile toplanmıştır. Soru formu iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kişisel bilgiler ikinci bölümde 4 adet araştırma sorusu yer almıştır. Formun geçerliğini sağlamak için uzman görüşüne sunulmuş ve güvenilirlik için Mersin ili dışında görevli 2 sınıf öğretmeni ile ön uygulama yapılmıştır.

Konu ve tema başlıklarının önceden bilindiği durumlarda betimsel analiz kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada da elde edilen verilerin analizinde, araştırma soruları önceden belirlendiğinden betimsel analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuya ilişkin uygulama ve görüşleri araştırmanın amacı doğrultusunda analiz edilmiştir.

Nitel araştırmalar sayısallaştırmadan ziyade derinlemesine analiz için tercih edilir. Araştırma nitel analiz olarak planlanmıştır. Ancak, veriler tablollaştırılmış ve frekansları tabloda verilmiştir. Bu sayısallaştırma, konunun daha net olarak görülmesini sağlamak için yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005), nitel araştırmalarda ulaşılan verilerin tam olarak anlaşılabilmesi amacıyla verilerin sayısallaştırılabileceğini belirtmişlerdir.

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma alt problemlerinde yer alan sorularla ilgili elde edilen bulgular yer almaktadır.

1. Konuşma Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Etkinlikler

Sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde kullandıkları yöntem ve etkinliklere ilişkin görüşleri, aşağıda yer alan Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Konuşma Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Etkinlikler

Sıra	Yöntem ve Etkinlikler	Katılımcılar	(f)
1.	Günlük Olay Anlatırma	E16-E11-E10-E12-K10-K8-E5-K7-K6-K5-K4-E4-K1-E1	14
2.	Hikaye Anlatırma	K19-E12-K17-E11-E12--K10-E9-K8-K7-K1	10
3.	Tekrar etme (Yanlış Söylenen Kelimeleri)	K9-K14-K15-K16-E9-K8-E4-K2	8
4.	Kitap Okuma-Anlatma	K16-K14-E11-K8-E8-E7-K5-K4	8
5.	Tekerleme	K15-E11-E10-K11-E9-K8-E8-E3	8
6.	Soru Cevap	E15-K20-K18-K11-K6-K20-K12	7
7.	Görsel Üzerine Konuşma -Yorumlama	K23-E16-K9-E7-E3-K1-E1	7
8.	Fıkra Anlatırma	E15-K19-E11-E10--K10-E6-K1	7
9.	Okuduğu Metinden Anlatım-Yorum Yaptırma	K20-K19-E12-E7-E6-E5-K6	7
10.	Cümle Kurdurma (sözel)	K10-E10-E11-K17-E17-K9	6
11.	Drama	K11-K8-E2-K16-E11-K7	6
12.	Film İzleme-Anlatma	K8-E8-E7-E6-K5	5
13.	Kendini Tanıtma	K23-E16-K3-K1-E17	5
14.	Masal Anlatma	E12-E9-K8-E6	4
15.	Sözlük Kullanma	E15-K17-K8	3
16.	Özetleme	K13-E12-K10	3
17.	Şiir Okuma	E9-E8-E3	3
18.	Sunum Yaptırma	K19-E12-E3	3
19.	Toplum Önünde Konuşturma	K15-E10	2
20.	Bilmece	E11-E10	2
21.	Beyin Fırtınası	K9-K7	2
22.	Diyalog	E2-E7	2
23.	İmla Kılavuzu Kullandırma	E15	1
24.	Kelime Avı	E3	1
25.	Rüya Anlatma	E11	1
26.	Tartışma	E11	1
27.	Parmak Oyunu	K11	1
28.	Grup Hikâyesi Oluşturma	K8	1
29.	Şarkı Söyletme	K14	1
30.	Şarkı Dinletme	K14	1
31.	Atasözü	K22	1

Tablo 1 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde 32 farklı yöntem ve etkinlik yaptıkları görülmektedir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin en sık kullandıkları yöntem ve teknikler olarak; “günlük olaylarla ilgili konuşma” (n14), “hikâye anlatırma” (n10) “tekrar etme” (n8) “kitap okuma-anlatma” (n8) ve “tekerleme”yi (n8) belirttikleri ortaya çıkmıştır.

2. Konuşma Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Etkinliklerin Tercih Nedenleri

Sınıf öğretmenlerinin konuşma öğretiminde kullandıkları yöntem ve etkinliklerin tercih nedenlerine ilişkin görüşleri, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Konuşma Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Etkinliklerin Tercih Nedenleri

Sıra	Nedenler	Katılımcılar	(f)
1.	Kendini Daha İyi İfade Etmelerini Sağlaması	E1-K1-K2-K5-K6-K7-E6-E7-K8-K13-E11-K20-E15-E16	14
2.	Akıcı, Düzgün, Etkili Konuşmayı Sağlaması	E1-K1-E2-K3-K10-E11-K15-K17-E12-E15	10
3.	Özgüven Kazandırması	K4-K5-K12-K13-K18-E12-K19-E16	8
4.	Okuduğunu Anlama Becerisini Geliştirmesi	E2-K6-E7-K13-K22-E17	6
5.	Topluluk Önünde Konuşma Alışkanlığı Kazandırması	E10-K13-K12-E6-K7-E1	6
6.	Doğru Telaffuzu Etmeyi Sağlaması	K1-E2-K3-K11-K14-K19	6
7.	Kelime Hazinesi Geliştirmeyi Katkı Sağlaması	K9-K17	2

Tablo 2 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin konuşma öğretiminde kullandıkları yöntem ve etkinlikleri tercih nedenleri olarak 7 farklı görüş belirtilmiştir. Bu nedenlerden “kendini daha iyi ifade etmelerini sağlama” (n14) en başta gelen özellik olarak görülmektedir. İkinci sırada “akıcı ve düzgün konuşmayı sağlama” (n10) gelmektedir. Üçüncü sırada ise “özgüven kazandırdığı” için (n8) tercih edildiği belirtilmiştir. “Okuduğunu Anlama Becerisini Geliştirmesi”, “Topluluk Önünde Konuşma Alışkanlığı Kazandırması” ve “Doğru Telaffuzu Etmeyi Sağlaması” (n6) da katılımcılarca dile belirtilen görüşler olmuştur.

3. Öğrencilerde Görülen Konuşma Bozuklukları

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerde gördükleri konuşma bozukluklarına ilişkin görüşleri, Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerde Görülen Konuşma Bozuklukları

Sıra	Konuşma Bozuklukları	Katılımcılar	(f)
1.	Harfleri ve Kelimeleri Yanlış Telaffuz	K15-K14-E12-E15-K23-E3-K5-K6-E5-E7-K8-K9-K10-K11-K12	15
2.	Yerel Ağızla Konuşma	K1-E2-K2-K3-K5-K6-E7-E9-K13-E10-E16-E8	12
3.	Kelime Dağarcığı Zayıflığı	E16-K22-E3-E5-E6-E7-E8-K9	8
4.	Harf Yutma	K23-K21-E18-K16-K6-K7-K12	7
5.	Ses Tonu Vurgusu Ayarlayamama	E14-E13-E4-K5-K10-	5
6.	Devrik Cümle Kullanma	E4-K2-K9-K10-K11	5
7.	Kekemelik	E12-E18-K16-E11-E1	5
8.	Kelimelerin Anlamından Farklı ve Eksik Kullanılması	E1-K1-K8	3

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin konuşma bozukluklarına ilişkin 8 farklı görüşün dile getirildiği görülecektir. “Harfleri ve kelimeleri yanlış telaffuz etme” (n15) ve “Yerel ağızla konuşma” (n12) sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen öğrencilerde en sık görülen konuşma bozuklukları olmuştur. Daha sonra, “Kelime dağarcığının zayıf olması”(n8), “harf yutma” (n7), “ses tonu ve vurgusunu ayarlayamama” (n5), “devrik cümle kullanma” (n5), “kekeleme” (n5) belirtilmiştir.

4. Konuşma Bozukluklarını Gidermek İçin Yapılan Uygulamalar

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerde gördükleri konuşma bozukluklarını gidermek için yaptıkları uygulamaları, Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Konuşma Bozukluklarını Gidermek İçin Yapılan Uygulamalar

Sıra	Uygulamalar	Katılımcılar	(f)
1.	Düzeltilme-Tekrar (Dönüt)	K12-K11-K9-E9-K8-E7-K7-K6-K5-K15-K14-K16-K18-K21-E15-K23-E2-K2-E3	29
2.	Konuşma Öğretimi Etkinliklerinden Yararlanarak Düzeltmeye Çalışmak	E10-K13-K11-K10-K9-E8-E6-E5-K5-K4-K16-K17-K18-E12-K19-E13-K20-E15-E1-K1-E2-K3-E4	23
3.	Rol-Model Olmak	K10-K16-E14	3
4.	Uzman ile İşbirliği (Danışman, Psikolog)	E12-K19-E11	3

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinde gördükleri konuşma bozukluklarını gidermek için dört farklı uygulama yaptıkları tespit edilmiştir. Bu uygulamaların başında “düzeltilme ve tekrar” (n29) yöntemini kullanmak en başta gelen uygulama olarak görülmektedir. İkinci sırada ise “konuşma öğretiminde sık kullanılan etkinlikler ile düzeltmeye çalışmak” (n23) yer almaktadır. Bu konudaki diğer cevaplar ise “uzman ile işbirliği (danışman, psikolog)” ve öğretmenin kendisinin öğrencilere konuşma konusunda “rol model” (n3) olmasıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Konuşma, çocuğun sosyal yaşamında iletişim kurmasını, tecrübelerini başkalarıyla paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili iletişim aracıdır. Konuşma becerisinin sistemli bir şekilde kazandırılmasında, sınıf öğretmenleri çok önemli bir yere sahiptir. Konuşma bozukluklarının tespitini takiben, bozukluğun giderilmesine yönelik kullanılacak etkinliklerin çeşitliliği sınıf öğretmenlerinin işini kolaylaştıracaktır.

Büyükikiz ve Hasırcı (2013)’ya göre konuşma becerisi, sözcükleri sadece dile getirerek karşımızdakine iletmek değil, aynı zamanda konuşma kuralları, vurgu, tonlama, telaffuz, beden dili, sesi etkili kullanma, konuşmasını değerlendirme gibi öğeleri de içine alan bir süreçtir. İnsan yaşamı için bu denli önemli olan konuşma becerisinin kazandırılmasında eğitimcilerine önemli görevler düşmektedir. “Erken dönemde bu durumun saptanması ve müdahale edilmesi de daha sonra ortaya çıkması olası başka sorunları önlemek ve bireyin yaşam kalitesini arttırmak açısından büyük önem taşımaktadır” (Zan, 2005: 84).

Yapılan bu araştırmada ilkokullarda sınıf öğretmenlerinin, kullandıkları konuşma becerisini geliştirmeye yönelik yöntemlerin ve etkinliklerin neler olduğunun yine sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinde gördükleri konuşma bozuklukları; harfleri ve kelimeleri yanlış telaffuz, yerel ağızla konuşma, kelime dağarcığı zayıflığı, harf yutma, ses tonu vurgusu ayarlayamama, devrik cümle kullanma, kekeleme, kelimelerin anlamından farklı ve eksik kullanılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir araştırma yürüten Kara (2009) da

öğrencilerde özgüven eksikliği, yerel ağzı kullanma, ses tonunu ayarlayamama, kelime fakirliği, beden dilinden yoksun bir anlatım gibi çeşitli ifade sorunları ve eksikleri gözlemlendiğini belirtmektedir. Kuşçu (2010) tarafından yürütülen çalışmada, öğrencilerde sesleri çıkartamamak, sesini ayarlayamamak, ses değiştirmek, ağız içinden konuşmak, vurgu ve tonlama bozuklukları, yersiz duraksama yapmak, nefesi ayarlayamamak, kavrama eksikliği, kelime hazinesinin yetersiz olması, dil bilgisi kurallarını özümseyerek konuşamamak, çekingen konuşmak gibi yetersizlikler olduğu belirtilmiştir. Zan (2005) tarafından Adana’da yürütülen bir araştırmada yapılan taramada öğrencilerin %7.7’sinde Öge (2004) tarafından Eskişehir’de yürütülen araştırmada ise % 5.5’inde konuşma bozukluğu tespit edilmiş ve bu araştırmalarda en çok artikülasyon sorunu yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuklu (1991) yaptığı çalışmada ise çalışmaya katılan ilköğrencilerinin yaklaşık %10’unda ekleme bozukluğuna rastlanmıştır.

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin konuşma bozukluklarını gidermek için yaptıkları uygulamalar; düzeltme-tekrar (dönüt), konuşma öğretiminde kullanılan etkinlikler ile düzeltmeye çalışmak, rol-model olmak, uzman ile işbirliği (danışman, psikolog) olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ancak ilk olarak öğrencilerde konuşma bozukluğunun tespit edilmesi gerekir. Çünkü: “Bu sayede öğretmenlerin bu tür bozukluklara sahip öğrencileri belirleyip, dil ve konuşma terapistlerine yönlendirmeleri kolaylaşacaktır” (Zan, 2005: 87). Calp’e (2010) göre ise öğretmen, öğrencilerde konuşma becerisini geliştirmek için yapacağı uygulamalarda, rahat bir öğrenme ortamı oluşturmakla, fırsat yaratmakla, serbestlik sunmakla, özgüven kazandırmakla, iyi örnekler sunmakla, planlı çalışmalar yürütmekle, dikkatli dinleme üzerinde durmakla, hayal güçlerini harekete geçirmeleri sağlamakla mükelleftir. Güneş (2013), konuşma becerisinin geliştirilmesinde rol oynama, dil oyunları, drama, tiyatro, konferans, skeç, görüşme ve taklit yaptırılmasını önermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitiminde kullandıkları yöntem ve etkinliklerin; günlük olay anlatırma, hikâye anlatırma, tekrar etme (yanlış söylenen kelimeleri), kitap okuma-anlatma, tekerleme, soru cevap, görsel üzerine konuşma-yorumlama, fıkra anlatma, okuduğu metinden anlatım-yorum, cümle kurdurma (sözel), drama, film izleme-anlatma, kendini tanıtmak, masal anlatma, sözlük kullanma, özetleme, şiir okuma, sunum yaptırma, toplum önünde konuşurma, bilmece, beyin fırtınası, diyalog, imla kılavuzu kullandırma, kelime avı, rüya anlatma, tartışma, parmak oyunu, grup hikâyesi oluşturma, şarkı söyletme, şarkı dinletme, atasözü söyletme olduğu belirlenmiştir. Arıcı (2006), tartışma yönteminin konuşma becerisini geliştirmede kullanılabilenini belirtmiştir. Demirel (2008) de Sokrat yönteminin konuşma becerisi üzerine olumlu etkisi olacağını belirtmiştir. Dedeoğlu Orhun (2009), tarafından yapılan araştırmada ise ilköğretim 3. sınıflarda Türkçe derslerinde tekerleme kullanımının konuşma becerisi etkisi üzerine olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

Konuşmayı geliştirici birçok yöntem ve etkinlik vardır. Hikâye anlatımı, sınıf içi konuşurma, pantomim, drama, sözel raporlar, monolog, sunu yapma, yarışmalar, soruyu cevap, hayali tanışma, öykü tamamlama, söz korusu, grupla okuma, okuma tiyatrosu, lebdeğmez konuşmayı geliştirme yöntem ve etkinliklerinden bazılarıdır (Göğüş, 1978; Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995; Demirel, 1999; Calp, 2010; Akyol, 2013; Taşkaya, 2014).

Yapılan çalışma sonucunda araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin konuşma öğretiminde kullandıkları yöntem ve etkinlikleri tercih nedenlerinin şu başlıklarda toplandığı tespit edilmiştir:

- Kendini daha iyi ifade etmelerini sağlaması,
- Akıcı düzgün etkili konuşmayı sağlaması,
- Özgüven kazandırması,
- Özgüven kazandırması,
- Okuduğunu anlama becerisini geliştirmesi,

- Önünde konuşma alışkanlığı kazandırması,
- Doğru telaffuzu etmeyi sağlaması,
- Kelime hazinesi geliştirmeyi katkı sağlaması, olarak belirlenmiştir.

Bu sonuçlara dayanarak şu öneriler getirilebilir:

1. İlkokul öğrencilerinin konuşma bozuklukları tespit edilmeli ve düzeltilmesi için uzman yardımına başvurulmalıdır.
2. Türkçe derslerinde diksiyon çalışmalarına önem verilmelidir.
3. Yerel ağızla konuşma konusunda öğrencilere gerekli yönlendirme yapılmalıdır.
4. Öğrencilerin hepsinin konuşma etkinliklerine düzenli olarak katılmaları sağlanmalıdır.
5. Konuşma bozuklukları olan öğrencilerin aileleri ile iletişim ve işbirliği için de olunmalıdır.
6. Güzel konuşma notla ödüllendirilmelidir.
7. Güzel konuşma örnekleri getirilmelidir.
8. Öğretmen adaylarına diksiyon dersi verilmelidir.
9. Öğretmenlerin konuşma etkinliklerini kullanımında çeşitliliğinin sağlanması amacıyla, kurum temelli paylaşım toplantıları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A. (2012). Öğretmen Adaylarının Konuşma Sorunlarına İlişkin Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 405-420.
- Arıcı, A. F. (2006). Türkçe Öğretiminde Kullanılan Strateji-Yöntem ve Teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 299-308.
- Büyükkız, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Anadili Öğretiminde Konuşma Becerisinin Yeri. *Okuma Yazma Eğitim Araştırmaları*, 1(1), 57-63.
- Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. (3. Bs.). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Christensen, L. B., Jhonson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. (Çev: Gümüş, E.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2009). *İlköğretim 3. Sınıflarda Türkçe Derslerinde Tekerleme Kullanımının Öğrencilerin Konuşma Becerilerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. (13. Bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Güneş, F. (2014). Konuşma Öğretimi Yaklaşım ve Modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-27.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kara, Ö. T. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersinde Konuşma Becerisinin Geliştirilmesinde Dramanın Kullanılması ve Bir Uygulama Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 152-163.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1995). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi. 1995.
- Konuklu, N. (1991). *Adana İli Merkez İlkokulları Öğrencilerinin Konuşmalarının Ekleme Bozukluğu Yönünden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 287-309.
- Kurudayıoğlu, M. (2014). *Konuşma Eğitimi*. (2.Bs.). İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Kuşçu, H. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Geliştirilmesinde Türkçe Öğretmeninin Rolü (Çekmeköy İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Öge, Ö. (2004). *İlköğretim 1. basamak dönemi çocuklarda dil ve konuşma bozukluklarının öğretmenlerden bilgi alma yoluyla belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özbay, M. (2005). Sesle İlgili Kavramlar ve Konuşma Eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 168, 116-125.
- Öztürk Karakoç, B. ve Altuntaş, İ. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Konuşma Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 343-356.
- Pilav, S ve Ünal, Ş. (2012). *Eğitim Fakülteleri İçin Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıkaya, M. (1968). *Yeni İlkokul Programına Göre Öğretim Metodları ve Teknikleri*. İzmir: Ege Rehber Yayınları.
- Taşkaya, M. (2014). *Konuşma Eğitimi. Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi*. (Ed: M. Yılmaz). Ankara: Pegem Akademi Yayınları. 43-75.
- Topçuoğlu Ünal F. ve Degeç, H. (2012). Öğretmen Görüşlerine Göre Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5, 735-750.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (5. Bs.) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zan, B. (2005). *Adana İli Merkez Seyhan ve Yüreğir İlçeleri İlköğretim Okullarının 1 ve 2. Sınıflarına Devam Eden Öğrencilerin Konuşma Bozuklukları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.